

Ako a čím žilo slovenské katolícke študentstvo v minulosti? Časť III.: Účinkovanie Združenia slovenských katolíckych študentov v zahraničí v Španielsku v 50. rokoch

Beáta Katrebová Blehová

10. septembra 2021 ✚ *História*

V jedálni Kolégia sv. Jakuba Apoštola v Madride.

Zdroj. Archív Ústavu pamäti národa

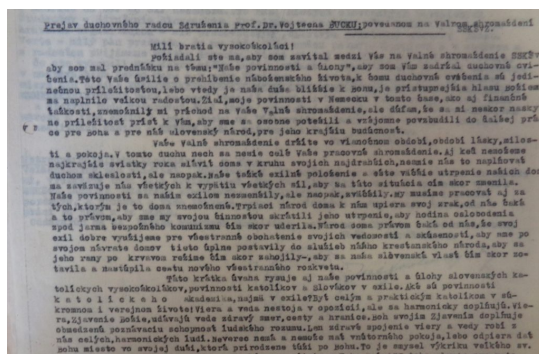
pokračovanie II. časti a dokončenie

V roku 1952 sa ústredie združenia presídlilo do španielskeho hlavného mesta Madridu, v ktorom študovala skupina slovenských študentov poberajúcich štipendium s pomerne dobrým materiálnym zázemím. Táto skutočnosť bola výsledkom značného úsilia povojnového frankistického Španielska, ktoré všestranne podporovalo exil zo strednej, východnej a juhovýchodnej Európy. Podpora protikomunistického exilu – čiastočne vysoko prominentného – slúžila Francovmu vedeniu ako nástroj na vylepšenie imidžu Španielska ako tolerantného štátu, mala posilniť jeho status v prostredí západných demokracií a bola preto svojím spôsobom kľúčová, keďže mala dopomôcť španielskemu štátu k prekonaniu izolácie.

Francovo vedenie zdôrazňovalo národno-katolícke smerovanie režimu a s výraznou podporou katolíckej Cirkvi v Španielsku sa presadzovali aj kresťanské, univerzálno-duchovné prúdy, čím stálo v určitom protiklade k sekularizujúcim tendenciám ostatnej západnej Európy s výrazným vplyvom liberalizmu. To znamenalo najmä podporu medzinárodným katolíckym hnutiam, akými boli hnutie laického apoštolátu Katolícka akcia, založené z iniciatívy pápeža Pia XI. v roku 1922 a medzinárodné katolícke hnutie študentov Pax Romana.

V Španielsku študovalo celkovo 18 slovenských študentov ubytovaných na Kolégiu Svätého Jakuba Apoštola pod riaditeľstvom Jozefa Ciekra; od konca novembra 1949 vysielala slovenská redakcia Španielskeho štátneho rozhlasu, v ktorej väčšina študentov spolupracovala, existovali tu široké možnosti spolupráce s inonárodnými antikomunistickými exilovými organizáciami ako aj nadnárodnými katolíckymi hnutiami a vládla tu atmosféra prospešná exilovej činnosti v antikomunistickom a vlasteneckom duchu.

Celkovo možno konštatovať, že v prvej polovici 50. rokov vzhľadom na spomenuté okolnosti došlo k najvýraznejšej činnosti združenia. Združenie okrem ústredia v Madride, ktoré sídlilo v budove Kolégia na ulici Donoso Cortéz 63, disponovalo pomerne rozvetvenou sieťou pobočiek v tých štátoch, v ktorých študovali slovenskí študenti: okrem Španielska to boli Rakúsko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko, Veľká Británia, Švédsko, USA, Kanada, Argentína a Austrália, v talianskom Turíne pôsobila skupina niekoľkých desiatok slovenských saleziánov ako aj profesor a salezián Milan Stanislav Ďurica. Celkovo organizácia združovala 687 členov.

Prejav Mons. Vojtecha Bucku, duchovného radcu ZSKŠvZ na VI. Valnom zhromaždení ZSKŠvZ koncom roka 1953.

Zdroj: Archív Pápežského Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme

V Madride, v konferenčnej miestnosti Kolégia Svätého Jakuba Apoštola sa začiatkom januára 1953 konalo V. Valné zhromaždenie združenia. Každoročné valné zhromaždenia predstavovali najvyšší orgán, na ktorom sa volilo nové vedenie, určovali sa programové ciele na najbližší rok, analyzovala sa predchádzajúca činnosť a prijímali sa nové stanovky a ohlasy. Schvaľovali sa pozdravné listy pápežovi Piovi XII., v ktorých členovia združenia vzdali hlave katolíckej Cirkvi „hold synovskej oddanosti a poslušnosti“ a konštatovali, že „v tejto tragickej hodine, keď milióny veriacich synov, medzi nimi aj naši bratia Slováci, životmi, krvou a slobodou platia za svoju vernosť našej sv. Matke Cirkvi“. Manifestovali tiež rozhodnutie nasledovať pápežove pokyny v rámci hnutia Pax Romana.

Podobne boli schválené a prečítané dva ohlasy. V prvom, adresovanom študentom na Slovensku, bola vyslovená úcta k utrpeniu a obetiam a vyjadrená viera, že „slovenský Alcazar – Svoradov – prežije dnešné

poníženie a bude znamenať začiatok významného nástupu slovenského boja“. V druhom ohlase pre amerických Slovákov sa apelovalo na „vernosť k náboženským a národným zásadám“ a zdôraznila sa potreba mať v radoch amerických Slovákov oporu v zápase za oslobodenie Slovenska spod komunizmu.

Ohlasy a správy z valného zhromaždenia sa následne medializovali a vysielali v slovenských redakciách Rádia Vatikán, Španielskeho štátneho rozhlasu, Talianskeho rozhlasu, BBC a boli tiež uverejnené v krajanskej a exilovej tlači. Valné zhromaždenia zväčša ukončila slávnostná svätá omša v kaplnke kolégia za účasti predstaviteľov inonárodných študentských organizácií. Na valných zhromaždeniach vystupoval Jozef Cieker ako bývalý predseda medzivojnového ÚSKŠ, ktorý zdôrazňoval kontinuitu študentského hnutia s medzivojnovým obdobím a pripomínal zápas za oslobodenie Slovenska.

Zásadné prejavy na valných zhromaždeniach združenia prednášal aj duchovný radca Mons. Vojtech Bucko. Zdôrazňoval povinnosti a úlohy slovenského katolíckeho akademika v zahraničí, najmä povinnosť dokončiť vysokoškolské štúdiá, aby sa v príhodnom čase vyštudovaná slovenská mládež mohla vrátiť na slobodné Slovensko a zaujať vo verejnom živote náležité miesto. Nabádal k vedomiu „zodpovednosti pred národom“ tým, že treba „študovať, študovať, študovať“:

Mať zásady, to je mať svoj vlastný úsudok. A my máme po ruke zásady katolíckej morálky. To je nesmierna hodnota, ktorej cenu katolícky intelektuál často nepozná. [...] Kritériá, ktoré si urobíte na podklade zásad kresťanskej mravouky, budú vám slúžiť k tomu, aby ste vždy a za každých okolností našli si osobný a kolektívny pomer k zjavom nielen v širokej oblasti medzinárodnej, ale i k zjavom v oblasti národnej.

Pôsobenie slovenskej študentskej katolíckej organizácie v Madride v 50. rokoch možno všeobecne hodnotiť ako úspešné. Úspešnosť bola daná jednak pomerne dobrým zázemím, ktoré španielska vláda študentom spoza železnej opony poskytovala, jednak koncentráciou určitého, i keď nie veľkého počtu slovenských študentov na španielskych univerzitách, jednak prítomnosťou Jozefa Ciekra v pozícii riaditeľa kolégia s kontaktmi na španielske vládne miesta, katolícku Cirkev, či inonárodných exilových predstaviteľov. Združenie disponovalo vlastným hlavičkovým papierom s cudzojazyčnými názvami v španielčine a nemčine, a vlastným znakom, ktorý stvárňoval kríž v podobe derivácie latinského kríža. V priesečníku ramien kríža sa nachádzal slovenský štátny znak – dvojkríž na trojvrší.

Symbolicky vyjadroval kríž prináležitosť Slovákov k latinskej Cirkvi a asocioval tiež znaky rôznych stredovekých rytierskych rádov, ktoré štítily so svojimi znakmi umiestňovali na latinský kríž. Výhodou ústredia v Madride bola aj možnosť podieľať sa aktívne na slovenskom vysielaní Španielskeho štátneho rozhlasu. Nevýhodou bola nestabilná ekonomická situácia v Španielsku, v dôsledku čoho väčšina študentov po dokončení štúdia musela z krajiny emigrovať a celkovo väčšina z nich odchádzala do zámoria. Negatívne na činnosť vplývala aj náročnosť udržiavania kontaktov medzi madridským ústredím a jednotlivými pobočkami, ako aj permanentný nedostatok financií, ktorý by náročnú agendu združenia ako tak vykrýval.

Mladomanželia Olga a Karol Strmeňová po audiencii u pápeža Pia XII. vo Vatikáne 28.11.1946.

Zdroj: Slovenský národný archív

V neposlednom rade treba tiež spomenúť aktívnu účasť delegátov ZSKŠvZ na povojnových kongresoch Pax Romany. Delegácia združenia sa zúčastnila mohutného kongresu Pax Romany v Amsterdame koncom augusta 1948 s účasťou až 1 200 delegátov zo štyridsiatic krajín celého sveta, zástupcu generálneho tajomníka OSN Trygve Lieho, a katolíckej intelektuálnej elity. Ústrednou témou kongresu bola spolupráca na „Vykupiteľskom diele“ a v tomto duchu sa niesol prejav Pia XII. Pápež apeloval na katolíckych intelektuálov, aby vniesli do aktuálneho zápasu jasnosť rozumového poznávania a každý podľa svojho povolania bol účastný na „Vykupiteľskom diele Kristovom“.

Prednášky prominentných prednášateľov, ako napríklad poľského historika a profesora pôsobiaceho na európskych a amerických univerzitách Oskara Haleckého, predsedu talianskej Katolíckej akcie Vittoria Veroneseho, katolíckeho spisovateľa Franka Sheeda, mníchovského profesora ekonómie a podporovateľa katolíckeho sociálneho hnutia v Nemeckej spolkovej republike Guida Fischera, či francúzskeho katolíckeho filozofa Jeana Guittona, boli venované témam pozitivizmu v modernom myslení, evolucionizmu, zmyslu dejín, civilizácii a kresťanstvu, komunizmu a podobne. Kongresu sa zúčastnili niekoľkí európski biskupi, boli celebrowané slávnostné sväté omše a zúčastneným sa dostalo aj slávnostnej recepcie, ktorú dávala kráľovská rodina v kráľovskom múzeu v Amsterdame.

Od začiatku 60. rokov sa združenie zúčastňovalo aj kongresov organizácie *Kirche in Not*, ktorú na pomoc trpiacej Cirkvi v sovietskom bloku založil holandský premonštrát Werenfried van Straaten. Kongresy sa konali v západonemeckom Königsteine a práve tu v auguste 1961 sa na valnom zhromaždení ZSKŠvZ rozhodlo pretvoriť organizáciu na Ústredie slovenských katolíckych intelektuálov (ÚSKI), čo sa definitívne udialo o rok neskôr na snemovaní združenia v Ríme v auguste 1962 za prítomnosti 32 členov. ÚSKI ako

nepolitická spoločenská organizácia s cieľom uplatňovania a prehlbovania kresťanských zásad v spoločenskom živote, zachovania duchovnej solidarity so slovenským národom a tlmočenia jeho kresťanských tradícií pred svetovou verejnosťou, fungovala v rokoch 1962 až 1990, bola členom Pax Romany a od roku 1976 každoročne na Turíce organizovala sympóziá vo švajčiarskom Dullikene.

Organizovanie slovenského vysokoškolského študentstva v exile na báze príslušnosti ku katolíckej Cirkvi, ktoré napriek mnohým nedostatkom možno v konečnom dôsledku označiť ako úspešné, je svojím spôsobom unikátne a celkovo prispieva tak k lepšiemu pochopeniu kontextu dejín medzinárodného katolíckeho študentského hnutia. Na pozadí studenej vojny a zdanlivej nemennosti veľmocenských sfér je práve toto hnutie dôkazom, že univerzálnosť katolicizmu dokázala tieto takmer neprekonateľné bariéry prekonať tým, že poskytla platformu nielen katolíckym študentom na Západe, ale aj študentom spoza železnej opony, pre ktorých predstavovala integrácia do nadnárodných štruktúr dôležitý faktor a dávala im možnosť intelektuálneho a duchovného usmernenia.

Šestnásťročná činnosť združenia je nepochybne aj dôkazom toho, že nepolitická činnosť v exile zameraná na presieňovanie študentov a intelektuálov po celom tzv. slobodnom svete, duchovnú orientáciu, prehlbovanie kresťanských zásad, a v neposlednom rade aj publikačná činnosť, boli možné a napokon aj nevyhnutné. Vyzdvihnúť treba tiež ďalší dôležitý aspekt slovenského študentského hnutia v zahraničí, ktorým bolo oboznamovanie svetovej verejnosti so zločinmi československého komunistického režimu páchanými na študentoch na Slovensku. Na záver ešte spomenieme významnú črtu združenia, akou bol vplyv duchovnej autority pápeža Pia XII. a jeho učenia zhmotneného v encyklikách, prejavoch a príhovoroch, ktoré boli pre duchovné smerovanie organizácie kľúčové.

Na záver si dovoľíme uverejniť modlitbu členov združenia z roku 1950, ktorá vyšla v časopise *Rozvoj*. Modlitba je akiste aktuálna aj pre súčasného katolíckeho študenta:

Večné Slovo, jednorodený Syn Boží!
Nauč nás opravdivej veľkodušnosti.
Nauč nás Tebe slúžiť, ako si to naozaj zasluhuješ:
aby sme dávali a nepočítali, aby sme bojovali a nedbali o rany,
aby sme účinkovali a netúžili po odpočinku,
aby sme obetovali a neočakávali inej odmeny,
ako to povedomie, že sme splnili Tvoju svätú vôľu.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ako-a-cim-zilo-slovenske-katolicke-studentstvo-v-minulosti-cast-iii-ucinkovanie-zdruzenia-slovenskych-katolickych-studentov-v-zahranici-v-spanielsku-v-50-rokoch/>